

O UČINKOVITOSTI ZASTUPANJA POSEBNOG SKRBNIKA ZA DIJETE – OD NORMATIVNIH ZAHTJEVA DO PRAKTIČNE PROVEDBE

Izv. prof. dr. sc. Nataša Lucić*

UDK 347.64

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.47.2.10>

Ur.: 27. travnja 2026.

Pr.: 11. lipnja 2026.

Pregledni rad

Sažetak

Pravo djeteta na zastupanje prepoznato je u brojnim međunarodnim dokumentima koji naglašavaju da se kroz zastupanje treba osigurati stvarna, a ne isključivo formalna participacija djeteta u postupcima koji ga se tiču. U skladu s tim standardima, u nacionalnom je pravu razvijen normativno čvrst okvir za zastupanje djece kroz institut posebnog skrbništva za dijete. Međutim, postavlja se pitanje u kojoj se mjeri takav pravni okvir zaista učinkovito ostvaruje u praksi. Polazeći od navedenog, cilj je ovoga rada, na temelju relevantnog nacionalnog i nadnacionalnog pravnog okvira, definirati ključna pitanja učinkovitog zastupanja djeteta od strane posebnog skrbnika. U tom se smislu identificiraju temeljni koraci i radnje koje posebni skrbnik treba poduzeti kako bi se osiguralo ostvarenje prava djeteta na sudjelovanje i zaštitu njegovih interesa. Nakon toga, analizom sudske prakse ispituje se u kojoj se mjeri tako postavljeni standardi ostvaruju u sudskim postupcima. Na kraju rada identificiraju se ključni problemi u primjeni instituta posebnog skrbništva te se predlažu mjere za unaprjeđenje sustava koje bi trebale pridonijeti pomaku s formalnog ispunjavanja propisanih obveza prema stvarnoj, sadržajno učinkovitijoj zaštiti procesnih prava djeteta u obiteljskim predmetima.

Ključne riječi: dijete; zastupanje; posebni skrbnik; sudska praksa.

* Dr. sc. Nataša Lucić, izvanredna profesorica, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Hrvatska; natasa.lucic@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9528-3811>.

Ovaj je rad financirala Europska unija *NextGenerationEU* projektom „Prilagodba privatnopravnog sustava suvremenom društvu: između pravne tradicije i potrebe za inkluzivnošću“ – PRIJUS, šifra projekta: 581UNIOS87.

1. UVOD

Načelo aktivnog sudjelovanja, kao jedno od četiriju temeljnih načela¹ sustava prava djeteta u Konvenciji o pravima djeteta² (u daljnjem tekstu: KPD), priznaje dijete kao subjekt prava na sudjelovanje u odlučivanju o pitanjima koja utječu na njegov život, uključujući pravo na slobodno izražavanje mišljenja. Djetetova stajališta moraju se uzeti u obzir u skladu s njegovom dobi i zrelošću, a državama se nameće obveza da svakom djetetu sposobnom oblikovati vlastito mišljenje omogućuje njegovo izražavanje.³ Posebno se naglašava procesna dimenzija tog prava, odnosno pravo djeteta da bude saslušano u sudskim i upravnim postupcima⁴ koji ga se tiču, neposredno ili putem zastupnika kada je to primjerenije.⁵ Odbor za prava djeteta u Općem komentaru br. 12⁶ ističe da dijete samo odlučuje želi li biti saslušano i na koji način.

Pravo izražavanja mišljenja putem zastupnika potvrđeno je i u drugim međunarodnim instrumentima. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava⁷ (u daljnjem tekstu: EK o ostvarivanju dječjih prava) predviđa imenovanje posebnog zastupnika u slučaju sukoba interesa između djeteta i roditelja⁸ te potiče šire normiranje takvih ovlasti.⁹ I Smjernice Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci¹⁰ (u daljnjem tekstu: Smjernice) naglašavaju potrebu imenovanja neovisnog

- 1 Uz načelo nediskriminacije, najboljeg interesa djeteta te zaštite prava na život, opstanak i razvoj. Ta je načela definirao Odbor za prava djeteta. Vidi Opći komentar Odbora za prava djeteta br. 5 (2003.): Opće mjere provedbe Konvencije o pravima djeteta (čl. 4., 42. i 44. st. 6.), CRC/GC/2003/5, 27. studenoga 2003.
- 2 Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 15/90., Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93., 20/97., 4/98., 13/98.
- 3 Čl. 12. st. 1. KPD-a.
- 4 Čl. 12. st. 2. KPD-a.
- 5 O pravu djeteta na izražavanje mišljenja (u hrvatskom pravu) vidi više u Branka Rešetar i Nataša Lucić, „Pravo djeteta na izražavanje mišljenja u pravu i socijalnom radu“, *Dijete i obitelj u suvremenom društvu* 1, br. 1 (2024): 63-92, <https://doi.org/10.25234/dosd/30470>; Irena Majstorović, „The Realisation of the Right of the Child to Express His/Her Views – How “Visible” are Children in Croatian Family Judicial Proceedings?“, *Ljetopis socijalnog rada* 24, br. 1 (2017): 55-71; Ivan Šimović, „The Right of the Child to Be Heard in the Croatian Family Law System“, *European Integration Studies* 19, br. 1 (2023): 1-15, <https://doi.org/10.46941/2023.e1.10> i Katarina Knol Radoja i Dinka Šago, „The Right of Children to Be Heard in Croatian Civil Law“, u: *EU and Crossroads – Ways to Preserve Democracy and Rule of Law*, ur. Dunja Duić i Tunjica Petrašević (Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2024): 491-514.
- 6 Opći komentar Odbora za prava djeteta br. 12 (2009.): Pravo djeteta da bude saslušano, CRC/C/GC/12, 20. srpnja 2009.
- 7 Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 1/10.
- 8 Čl. 9. EK-a o ostvarivanju dječjih prava.
- 9 Vidi Dubravka Hrabar, „Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava – poseban zastupnik djeteta“, u: *Dijete u pravosudnom postupku – primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava*, ur. Gordana Filipović i Davorka Osmak Franjić (Zagreb: Ured pravobranitelja za djecu, 2009.), 103-116.
- 10 Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci (usvojeno od strane Odbora ministara 17. studenoga 2010. na 1098. sastanku). Vidi Dubravka Hrabar,

zastupnika u takvim situacijama¹¹ te upozoravaju da izostanak takve zaštite može dovesti do povrede prava na pristup sudu i jamstava iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹² (u daljnjem tekstu: EKLJP), osobito prava na pošteno suđenje,¹³ a na što je u svojoj praksi često upozoravao i Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP).¹⁴ Ti su standardi dodatno razrađeni u Preporuci o zaštiti prava i najboljih interesa djeteta u postupcima razdvajanja roditelja¹⁵ (u daljnjem tekstu: Preporuka CM/Rec(2025)4) i Preporuci Vijeća Europe o zaštiti prava i najboljih interesa djeteta u postupku skrbi¹⁶ (u daljnjem tekstu: Preporuka CM/Rec(2025)5), koje naglašavaju da u skladu sa Smjernicama djeteta treba imati pravo na neovisnu podršku, pravnu pomoć i, prema potrebi, odvojeno pravno zastupanje.¹⁷

Iz međunarodnih izvora proizlazi da se pravo djeteta na aktivno sudjelovanje u praksi često ostvaruje putem učinkovitog zastupanja, dok se odabir konkretnog normativnog modela prepušta nacionalnim zakonodavstvima.¹⁸ U hrvatskom su pravu ti standardi implementirani kroz institut posebnog skrbništva za dijete.¹⁹

„Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child Friendly Justice (2010) – Family Law Aspect“, u: *Children and Non-Discrimination, Interdisciplinary Textbook*, ur. Dagmar Kutsar i Hanne Warming (Tartu: Children’s Rights Erasmus Academic Network, 2014.), 77-90.

11 Smjernica br. 42.

12 (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.

13 Izvješće uz Smjernice, t. 41.

14 Širok pregled prakse ESLJP-a u ovom području vidi u Claire Fenton-Glynn, *Children and the European Court of Human Rights* (Oxford: Oxford University Press, 2021.) i Charlotte Mol, *The Child’s Right to Participate in Family Law Proceedings* (Cambridge, Antwerp, Chicago: Intersentia, 2012.). Vidi i Ursula Kilkelly, „The Best of Both Worlds for Children’s Rights? Interpreting the European Convention on Human Rights in the Light of the UN Convention on the Rights of the Child“, *Human Rights Quarterly* 23, br. 2 (2001): 308-326.

15 Preporuka CM/Rec(2025)4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti prava i najboljih interesa djeteta u postupcima razdvajanja roditelja (usvojena od strane Odbora ministara 28. svibnja 2025. na 1529. sastanku zamjenika ministara), pristup 27. svibnja 2026., [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680b60132%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680b60132%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22]}).

16 Preporuka CM/Rec(2025)5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti prava i najboljih interesa djeteta u postupku skrbi (Usvojio Odbor ministara 28. svibnja 2025. na 1529. sastanku zamjenika ministara), pristup 27. svibnja 2026., [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680b60136%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680b60136%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22]}).

17 CM/Rec(2025)4, t. 33. i CM/Rec(2025)5, t. 35.

18 Čl. 12. KPD-a propisuje da se djetetu treba osigurati da bude saslušano „na način koji je usklađen s proceduralnim pravilima nacionalnog zakonodavstva“. Isto tako, u kontekstu ostvarenja njome zajamčenih procesnih prava, EK-a o ostvarivanju dječjih prava u više svojih odredbi upućuje na unutarnje pravo zemalja stranaka (vidi čl. 3., čl. 4., čl. 6., čl. 8., čl. 9., čl. 10. i čl. 14.).

19 Na suvremeno uređenje ovog područja u obiteljskom zakonodavstvu znatno je utjecao njemački pravni sustav. Vidi Branka Rešetar i Daniel RupiĆ, „Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopravnom sustavu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u*

Obiteljski zakon²⁰ (u daljnjem tekstu: ObZ iz 2015.) propisuje da je posebni skrbnik pravnik zaposlen u Centru za posebno skrbništvo,²¹ čiji su status i djelovanje uređeni Zakonom o Centru za posebno skrbništvo²². Uz pravnike, stručne poslove obavljaju i drugi stručnjaci (socijalni radnici, psiholozi i socijalni pedagozi),²³ a relevantni propisi detaljno uređuju njihove nadležnosti i način rada.

Polazeći od međunarodnih i europskih dokumenata koji utvrđuju standarde učinkovitog zastupanja djeteta, kao i njihovih službenih tumačenja nadležnih tijela, te dovodeći ih u vezu s nacionalnim pravnim okvirom, u radu će se najprije identificirati ključne faze zastupničke uloge posebnog skrbnika za dijete. Kroz šest temeljnih koraka sustavno će se prikazati mjere i radnje koje je posebni skrbnik dužan poduzeti u pojedinim fazama zastupanja kako bi se na temelju njihove provedbe moglo zaključiti da je zastupanje ostvareno u skladu s relevantnim (nad) nacionalnim pravnim standardima. Nakon definiranja ključnih faza zastupanja na temelju relevantnog normativnog okvira, u radu se pristupa analizi sudske prakse s ciljem utvrđivanja u kojoj se mjeri tako postavljeni standardi i obveze posebnog skrbnika zaista ostvaruju u sudskim postupcima, kao i radi identificiranja mogućih čimbenika koji otežavaju njihovu dosljednu i učinkovitu primjenu. Istraživanje je obuhvatilo preko dvije stotine recentnih sudskih odluka u obiteljskopравnim predmetima, pri čemu je za potrebe detaljnije kvalitativne analize izdvojen uzorak od 60 odluka. Radi cjelovitijeg razumijevanja dobivenih nalaza, prije njihove interpretacije daje se i prikaz radnog opterećenja posebnih skrbnika, s ciljem sagledavanja stvarnih organizacijskih i strukturnih okolnosti koje mogu utjecati na mogućnost svrhovitog obavljanja njihove uloge. Drugim riječima, nastoji se ukazati u kojoj mjeri stvarni kapaciteti sustava omogućuju provedbu normativno postavljenih zahtjeva. U završnom dijelu rada, na temelju provedene analize, identificiraju se izazovi u primjeni instituta posebnog skrbništva te se predlažu smjernice za njegovo unaprjeđenje radi jačanja njegove učinkovitosti i osnaživanja sadržajno usmjerene zaštite prava djeteta u sudskim postupcima.

2. KLJUČNE FAZE ZASTUPNIČKOG POSTUPANJA POSEBNOG SKRBNIKA ZA DIJETE UTVRĐENE PREMA (NAD)NACIONALNIM PRAVNIM STANDARDIMA

Uzimajući u obzir (nad)nacionalne pravne standarde u ovome području, u radu se definira šest ključnih faza zastupničkog postupanja posebnog skrbnika za dijete:

1. uvodna analiza postupka i priprema za razgovor s djetetom

Rijeci 37, br. 3 (2016): 1175-1198, <https://doi.org/10.30925/zpfsr.37.3.5>.

20 Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23.

21 Čl. 240. st. 3. ObZ-a iz 2015. O pravnom uređenju instituta posebnog skrbništva (za dijete) u ObZ-u iz 2015. vidi više u Branka Rešetar, *Komentar Obiteljskog zakona – I. knjiga* (Zagreb: Organizator, 2022.), kao i analizu povezanih procesnih odredbi koje se odnose na navedeni institut u: Slađana Aras Kramar, *Komentar Obiteljskog zakona – II. knjiga* (Zagreb: Organizator, 2022.).

22 Zakon o Centru za posebno skrbništvo, Narodne novine, br. 47/20.

23 Čl. 18. Zakona o centru za posebno skrbništvo.

2. prvo upoznavanje s djetetom i informiranje djeteta
3. vođenje razgovora s djetetom
4. tumačenje i procjena djetetovih stavova te izrada pisanog očitovanja
5. sudjelovanje na ročištima
6. informiranje djeteta o odluci.

2.1. Uvodna analiza postupka i priprema za razgovor s djetetom

Odmah nakon imenovanja posebni skrbnik treba dobiti potpun uvid u spis te se informirati o naravi i stadiju postupka, pravima koja su predmet odlučivanja i mogućim procesnim rizicima za dijete. U ovoj fazi posebni skrbnik temeljito proučava spis i cjelokupni kontekst predmeta, uključujući sve dostupne informacije o obiteljskim odnosima, prethodnim postupcima, stručnim analizama i nalazima te uložnim zahtjevima. Važno je da, osim pravnog okvira i prirode samog postupka, posebni skrbnik detaljno analizira sve relevantne podatke koji se odnose izravno na dijete, poput njegove dobi, psihofizičkog stanja, emocionalnog funkcioniranja, prethodnih iskustava, kao i eventualnih rizika ili trauma. Na temelju takve analize posebni skrbnik uvodno procjenjuje koliko će razgovor s djetetom biti zahtjevan, odnosno hoće li proces pribavljanja mišljenja zahtijevati poseban pristup, dodatne pripreme, razvojno prilagođene metode ili uključivanje stručne podrške drugih osoba. Potrebno je, dakle, da se posebni skrbnik pripremi za prvi susret s djetetom, uzimajući u obzir njegovu dob, razvojnu fazu i emocionalno stanje.

Nadalje, u toj je fazi potrebno identificirati sve ključne sudionike u postupku (roditelje, skrbnike, stručnjake i institucije) te razmotriti moguće pravne i životne posljedice postupka za dijete. Posebni skrbnik treba procijeniti postoji li potreba za kontaktiranjem roditelja ili drugih djetetu bliskih osoba²⁴ kako bi stekao dodatni uvid u okolnosti djetetova života, njegove emocionalne odnose i moguće utjecaje na izražavanje njegovih stavova, pri tome vodeći računa da ne izađe iz okvira svojih nadležnosti. Može se reći kako ta faza na neki način predstavlja fazu strateškog planiranja zastupanja te čini temelj za kvalitetno i odgovorno djelovanje posebnog skrbnika u svim narednim koracima.

Posebno je važno naglasiti da, u skladu s međunarodnim standardima u ovom području, dob djeteta sama po sebi, bez procjene mogućnosti razumijevanja, ne bi trebala biti eliminirajući čimbenik za ulazak u sljedeću fazu postupanja. U Obrazloženju uz Smjernice ističe se da u zaštiti procesnih prava djeteta dobna granica „može rezultirati krutosti i slobodnom procjenom i kao takva prouzročiti nepravedne posljedice. Ona također ne može u dovoljnoj mjeri cijeniti različite sposobnosti djece i njihovu razinu razumijevanja. One se mogu razlikovati u znatnoj mjeri, ovisno o razvojnim sposobnostima pojedinog djeteta, životnom iskustvu, spoznajnim i drugim vještinama. Petnaestogodišnjak može biti manje zrelo od dvanaestogodišnjaka, a vrlo mala djeca mogu biti dovoljno inteligentna i razumjeti svoju konkretnu situaciju. Sposobnost, zrelost i razina razumijevanja bolje pokazuju stvarne sposobnosti djeteta

²⁴ Ova obveza posebnog skrbnika proizlazi iz čl. 240. st. 2. t. 3. ObZ-a iz 2015.

od njegove dobi.²⁵ U Općem komentaru br. 12²⁶ Odbor za prava djeteta, u kontekstu postupaka u kojima se odlučuje o roditeljskog skrbi nakon razvoda roditelja, apelira na države članice da kroz svoja zakonodavstva i politike ne određuju dob u kojoj se dijete smatra sposobnim izraziti vlastito mišljenje. Ističe da KPD predviđa „da se to pitanje utvrđuje od slučaja do slučaja, budući da upućuje na dob i zrelost djeteta, te stoga zahtijeva individualnu procjenu sposobnosti djeteta“.²⁷ Vijeće Europe također u svojim najnovijim preporukama ističe da bi nadležna tijela trebala od slučaja do slučaja procijeniti razinu razumijevanja djeteta te da, neovisno o njegovoj dobi, kada dijete traži da bude saslušano, treba pretpostaviti da posjeduje dovoljnu razinu razumijevanja.²⁸

2.2. Prvo upoznavanje s djetetom i informiranje djeteta

Prvi kontakt posebnog skrbnika s djetetom treba biti nenametljiv i usmjeren na uspostavljanje odnosa povjerenja i sigurnosti. Cilj je objasniti djetetu ulogu posebnog skrbnika, smisao postupka i način na koji će dijete moći sudjelovati u njemu. Iako KPD obvezu informiranja djeteta ne stavlja izričito na zastupnika, Odbor za prava djeteta pojašnjava da osobe „odgovorne za saslušanje djeteta moraju osigurati da dijete bude informirano o pravu da izrazi svoje mišljenje u svim pitanjima koja ga se tiču, a posebno u svim sudskim i upravnim²⁹ postupcima donošenja odluka, kao i o utjecaju koji će njegovi izraženi stavovi imati na ishod postupka“.³⁰ Nadalje, ističe obvezu da se dijete informira „o mogućnosti da komunicira izravno ili putem zastupnika“ te da dijete „mora biti svjesno mogućih posljedica tog izbora“.^{31, 32}

EK o ostvarivanju dječjih prava, za razliku od KPD-a, obvezu informiranja

25 Obrazloženje uz Smjernice, t. 96.

26 Više o Općem komentaru br. 12 vidi u Aleksandra Korać Graovac, „Pravo djeteta da bude saslušano – opći komentar br. 12 Odbora za prava djeteta“, u: *Dijete u pravosuđnom postupku – primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava*, ur. Gordana Filipović i Davorka Osmak Franjić (Zagreb: Ured pravobranitelja za djecu, 2009.), 117-137.

27 Opći komentar br. 12, t. 52.

28 CM/Rec(2025)4, t. 20 i CM/Rec(2025)5, t. 21. U ovim se preporukama, također, navodi da djetetu, kada je potrebna, treba biti pružena potrebna pozornost pri izražavanju svojih mišljenja, a kada dijete nije u mogućnosti izraziti svoje mišljenje zbog dobi ili sposobnosti, djetetovo stajalište o relevantnim pitanjima treba, gdje je to primjereno, utvrditi i prenijeti posebno imenovani i vješti predstavnik ili stručnjak – CM/Rec(2025)4, t. 20. i CM/Rec(2025)5, t. 22.

29 O specifičnostima zaštite prava djeteta na izražavanje mišljenja i drugih procesnih prava djeteta u upravnim postupcima vidi više u Matko Guštin, „Zaštita procesnih prava djeteta u upravnim postupcima s posebnim osvrtom na postupanja u vezi s osobnim stajanjima građana“, *Dijete i obitelj u suvremenom društvu* 1, br. 1 (2024): 27-62.

30 Opći komentar br. 12, t. 41.

31 Opći komentar br. 12, t. 41.

32 Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta (Narodne novine, br. 123/15.) u čl. 2. st. 2. i 3. propisuje da je sud dužan djetetu koje je navršilo četrnaest godina omogućiti da izrazi svoje mišljenje na prikladnom mjestu samostalno (prema procjeni potrebe u nazočnosti stručne osobe), dok će djetetu mlađem od četrnaest godina omogućiti da izrazi svoje mišljenje na prikladnom mjestu putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe.

djeteta izričito stavlja na teret njegova zastupnika,³³ a u skladu s nacionalnim obiteljskim zakonodavstvom obvezu obavješćavanja djeteta o predmetu spora, tijeku postupka i njegovu ishodu, na način koji je primjeren djetetovoj dobi, ispunjava upravo posebni skrbnik.³⁴ Detaljne upute o tome što bi trebale uključivati obavijesti djeteta u postupovnom sustavu Vijeće Europe dalo je u svojim Smjernicama³⁵ i preporukama³⁶, koje, iako neobvezujući instrumenti, itekako utječu na razvoj elemenata učinkovitog zastupanja djeteta u nacionalnim pravnim sustavima europskih država.

Već od prvog susreta komunikacija posebnog skrbnika s djetetom mora biti prilagođena djetetovim individualnim karakteristikama. U tom smislu Odbor za prava djeteta ističe da „zastupnici moraju imati dovoljno znanja i razumijevanja različitih aspekata procesa donošenja odluka te iskustvo u radu s djecom“.³⁷ Vijeće Europe u Smjernicama navodi da svi stručnjaci koji rade s djecom ili za djecu trebaju proći „interdisciplinarnu obuku o pravima i potrebama djece različitih dobnih skupina, te o postupku koji im je prilagođen“,³⁸ kao i da oni stručnjaci koji su u izravnom kontaktu s djecom trebaju biti posebno osposobljeni za „komuniciranje s djecom svake dobi i u svim fazama razvoja, te s djecom u situacijama osobite ranjivosti“.³⁹ U nacionalnom pravnom okviru pravilnikom su utvrđena stručna znanja i vještine koje treba imati posebni skrbnik za komunikaciju s djetetom,⁴⁰ što je svakako važno za iduću fazu postupanja.

33 Čl. 10. st. 1. EK-a o ostvarivanju dječjih prava.

34 Čl. 240. st. 2. t. 2. ObZ-a iz 2015.

35 Obrazloženje uz Smjernice, t. 54: „Obavijesti o postupovnom sustavu uključuju potrebne podatke o tijeku postupka, kakav je položaj i uloga djeteta, na koji način će se odvijati ispitivanje, koliko je predviđeno vrijeme trajanja postupka, o značaju i utjecaju danih iskaza, o posljedicama pojedinih radnji u postupku, itd. Djeca moraju razumjeti što se događa, kako se odvija postupak, kakve mogućnosti im stoje na raspolaganju i kakve su posljedice svake od mogućnosti. Djeca moraju znati za druge mogućnosti u odnosu na sudski postupak. U nekim slučajevima medijacija može biti prikladnija od sudske intervencije, a u drugim okolnostima obraćanje sudu može djetetu osigurati više jamstava. Djetetu treba jasno protumačiti različite posljedice takva odabira, tako da bude dobro obaviješteno kad odlučuje, iako dijete u svakom predmetu ne mora biti ono koje odlučuje. Ove obavijesti mogu biti sadržane u raznim djeci prilagođenim materijalima koji sadrže bitne pravne obavijesti.“

36 CM/Rec(2025)4, t. 32.: „Države članice trebale bi osigurati da su na raspolaganju usluge informiranja prilagođene djeci kako bi dijete bilo informirano, posebno o: a) razlogu za pokretanje postupka, b) njegovim pravima i ulozi u postupku, c) fazi i vjerojatnom trajanju postupka, d) mehanizmima ili institucijama kao i proceduralnim prilagodbama koje su mu dostupne za podršku tijekom i nakon postupka, e) gdje je to relevantno, pristupu žalbama, uključujući sve primjenjive vremenske rokove, i neovisne mehanizme za podnošenje pritužbi. Isto i u CM/Rec(2025)5, t. 32.

37 Opći komentar br. 12, t. 36.

38 Smjernica br. 14.

39 Smjernica br. 15.

40 Pravilnik o edukacijama, stručnim znanjima i vještinama potrebnim za komunikaciju s djetetom i odraslom osobom pravnika s položenim pravosudnim ispitom te dodatnim stručnim znanjima, vještinama i kompetencijama socijalnog radnika, psihologa i socijalnog pedagoga zaposlenog u centru za posebno skrbništvo, Narodne novine, br. 2/21., 131/21., 21/24.

2.3. Vođenje razgovora s djetetom

Nakon što se uspostavi odnos povjerenja, posebni skrbnik provodi razgovore s djetetom o predmetu s ciljem prikupljanja njegovih stavova, želja i viđenja situacije. Razgovori trebaju biti strukturirani, ali istovremeno i dovoljno fleksibilni, uz korištenje komunikacije prilagođene djetetovoj dobi i emocionalnom stanju. Odbor za prava djeteta upućuje na to da se djeca ne smiju ispitivati, nego da se s njima treba razgovarati u uvjetima povjerljivosti.⁴¹ U tom smislu i Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta⁴² (u daljnjem tekstu: Pravilnik) propisuje da „izražavanje mišljenja djeteta ima oblik razgovora, a ne jednostranog ispitivanja, u poticajnom i ohrabrujućem ozračju u kojem će se dijete osjećati sigurno i poštovano te će njegovo mišljenje biti ozbiljno saslušano i uzeto u obzir“.⁴³ Posebni skrbnik treba kroz razgovor i promatranjem potaknuti dijete da izrazi kako doživljava situaciju u kojoj se nalazi, koje ishode smatra poželjnima ili nepoželjnima, koje osobe doživljava kao podršku ili prijetnju, koje promjene priželjkuje ili kojih se boji i sl.

Važno je osigurati da dijete ima siguran prostor za izražavanje mišljenja bez osjećaja pritiska ili krivnje.⁴⁴ Odbor za prava djeteta naglašava da „okruženje u kojem dijete ostvaruje svoje pravo da bude saslušano mora biti poticajno i ohrabrujuće, kako bi dijete bilo sigurno da je odrasla osoba odgovorna za saslušanje spremna slušati i ozbiljno razmotriti ono što je dijete odlučilo iznijeti“.⁴⁵ Posebni skrbnik pritom mora biti svjestan mogućih utjecaja okoline na djetetove odgovore (npr. straha od roditelja, osjećaja lojalnosti ili prijašnjih manipulacija) te u skladu s tim oprezno tumačiti stavove koje dijete iskazuje.⁴⁶ Pravilnik propisuje da „dijete uvijek izražava

41 Opći komentar br. 12, t. 43. Vidi i Wouter Vandenhoe, Gamze Erdem Türkelli i Sara Lembrechts, *Children's Rights: A Commentary on the Convention on the Rights of the Child and Its Protocols* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019.), 146-148.

42 Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta, Narodne novine, br. 123/15.

43 Čl. 7. st. 1. Pravilnika.

44 Upravni odbor za prava djeteta u Obrazloženju uz preporuku CM/Rec(2025)4 naglašava kako je i ESLJP utvrdio da „ako sud donese odluku na temelju mišljenja djeteta koje očito nije u stanju formirati i artikulirati mišljenje o svojim željama – na primjer, zbog sukoba lojalnosti i/ili izloženosti otuđujućem ponašanju jednog roditelja – takva odluka može biti u suprotnosti s čl. 8. ESLJP-a“, pri čemu se poziva na odluku ESLJP-a donesenu upravo protiv Hrvatske, točnije odluku *KB i drugi protiv Hrvatske*, zahtjev br. 36216/13, presuda od 14. ožujka 2017., para. 143. Vidi CM(2025)71-addfinal - [1529/6.1b] Upravni odbor za prava djeteta – b. Obrazloženje Preporuke CM/Rec(2025)4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti prava i najboljih interesa djeteta u postupcima rastave roditelja Obrazloženje uz preporuku CM/Rec(2025)4, t. 158. Council of Europe, *CM(2025)71-addfinal - [1529/6.1b] Steering Committee for the Rights of the Child (CDEF) - b. Explanatory Memorandum to the Recommendation CM/Rec(2025)4 of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of the Rights and Best Interests of the Child in Parental Separation Proceedings*, pristup 12. ožujka 2026., [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680b60ce2%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680b60ce2%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22]}).

45 Opći komentar br. 12., t. 42.

46 U preporuci CM/Rec(2025)4, t. 27. i 28. propisuje se: „Kako bi se izbjegao pretjeran stres i nelagoda, saslušanje djetetovog mišljenja trebalo bi se odvijati u okruženju prilagođenom djetetu. Trebale bi postojati odgovarajuće zaštitne mjere kako bi se osiguralo, koliko je to

svoje mišljenje bez nazočnosti roditelja ili skrbnika, odnosno druge osobe koja skrbi o djetetu⁴⁷. Navedenom se odredbom nastoji osigurati da dijete može slobodno i bez mogućeg pritiska roditelja izraziti svoje mišljenje. Međutim, pri njezinoj primjeni u praksi potrebno je postupati s određenom dozom opreza. Naime, Vijeće Europe u svojim Smjernicama kao jedan od elemenata razvoja osjećaja sigurnosti djeteta ističe da, kada se dijete saslušava ili se s njim vodi razgovor, treba dozvoliti da bude u pratnji svojih roditelja ili, kada je to prikladno, druge odrasle osobe po vlastitom izboru, osim kada se obrazloženom odlukom za tu osobu ne odluči drukčije.⁴⁸ U tom kontekstu posebni skrbnik, u okviru svojih nadležnosti, treba promišljeno pristupiti primjeni navedene odredbe Pravilnika. Naime, dijete možda u početku neće biti spremno razgovarati bez prisutnosti roditelja, a i roditelj može iskazivati određenu razinu nepovjerenja prema sustavu, odnosno posebnom skrbniku kao njegovu predstavniku. Takva percepcija može otežati uspostavljanje otvorene i povjerljive komunikacije s djetetom. Stoga je nužno postupati taktično te postupno graditi odnos povjerenja i s djetetom i s roditeljem kako bi se u konačnici omogućilo da se razgovor s djetetom obavi nasamo, ali bez stvaranja dodatnog pritiska ili osjećaja nesigurnosti.

Tijekom razgovora s djetetom posebni skrbnik bi trebao bilježiti sadržaj onoga što dijete kaže, ali i promatrati način na koji ih izražava (neverbalnu komunikaciju i emocionalne reakcije), što može biti ključno za razumijevanje stvarnih potreba i stajališta djeteta.⁴⁹ U brojnim izvješćima nadležnih organizacija i tijela uz (ne) obvezujuće instrumente kojima se štiti pravo djeteta na izražavanje mišljenja ističe se važnost razvoja neverbalne komunikacije kojom dijete može iskazati svoje mišljenje. Tako se, primjerice, u Izvješću uz EK o ostvarivanju dječjih prava navodi da utvrđivanje stavova djeteta ne znači nužno samo razgovor s djetetom i traženje da verbalno izrazi svoje mišljenje, nego može uključivati i njegovo promatranje od strane zastupnika ili drugog stručnjaka.^{50, 51} Odbor za prava djeteta pojašnjava da puna provedba čl. 12. KPD-a „zahtijeva prepoznavanje i poštovanje neverbalnih oblika komunikacije, uključujući igru, govor tijela, izraze lica te crtanje i slikanje, putem kojih vrlo mala djeca pokazuju razumijevanje, izbore i preferencije“.^{52, 53} Brojna

moguće, da se dijete može slobodno izraziti i da izraženi stavovi nisu rezultat neprimjerenog utjecaja ili prisile.“

47 Čl. 4. Pravilnika.

48 Smjernica br. 58.

49 Takvo bilježenje potrebno je provoditi diskretno i nenametljivo, vodeći računa da ne narušava spontanost komunikacije niti odvraća pozornost djeteta od samog razgovora. Po potrebi, djetetu je primjereno objasniti svrhu bilježenja, kako ono ne bi izazvalo osjećaj nelagode ili nejasnoće u pogledu onoga što se bilježi i iz kojeg razloga.

50 Izvješće uz EK o ostvarivanju dječjih prava, t. 55.

51 Važno je imati na umu obvezu propisanu čl. 7. st. 2. Pravilnika da se djetetu koje nije u stanju govorom izraziti svoje mišljenje, omogućiti da izrazi mišljenje kroz neverbalne oblike komunikacije koji uključuju igru, govor tijela, izraz lica te projektivne tehnike, kao i druge oblike izražavanja mišljenja. U određenim okolnostima posebnom skrbniku će za to biti potrebna pomoć druge stručne osobe ili će ispitivanje mišljenja djeteta u takvim okolnostima biti prepušteno drugoj stručnoj osobi.

52 Opći komentar br. 12, t. 21.

53 Ovo je osobito važno kada se pribavlja mišljenje djece niske životne dobi. Vidi Kate Wall i

znanstvena istraživanja pokazuju da se neverbalni emocionalni signali pojavljuju češće i ranije od verbalnih izraza emocija tijekom razgovora s djecom.⁵⁴ Stoga posebni skrbnici koji razgovaraju s djecom trebaju biti osposobljeni za prepoznavanje i tumačenje takvih signala, a ako nisu sigurni u vlastito tumačenje, trebaju potražiti pomoć stručnjaka drugih struka kako bi što uspješnije ispunili ovu, ali i sljedeću fazu zastupanja.

2.4. Tumačenje i procjena djetetovih stavova te izrada pisanog očitovanja

Obveza je posebnog skrbnika pobrinuti se da dijete dobro razumije njegovu ulogu, ali jednako tako mora biti siguran da i on sam dobro razumije dijete, odnosno ono što mu dijete verbalno i neverbalno iskazuje. U tom smislu, nakon što prikupi stavove i viđenja djeteta, posebni skrbnik mora napraviti profesionalnu procjenu iskazanih mišljenja, uzimajući u obzir djetetovu dob, zrelost, emocionalno stanje, moguće utjecaje iz okoline te dosljednost u izjavama. Cilj ove faze nije samo utvrditi što je dijete reklo nego i kontekstualno razumjeti i interpretirati njegove stavove u kontekstu njegovih razvojnih mogućnosti i okolnosti u kojima živi. Posebni skrbnik osobito treba procijeniti jesu li djetetovi stavovi izraženi slobodno i bez pritiska, jesu li realistični i stabilni te u kojoj su mjeri povezani s njegovom dobrobiti.

Kao što je već istaknuto uz pojašnjenje prethodne faze zastupanja, u složenim ili osjetljivim slučajevima, osobito kada postoji sumnja na manipulaciju, sukob lojalnosti, traumu ili ograničenu sposobnost izražavanja, posebni skrbnik može zatražiti mišljenje drugih stručnjaka (psihologa ili pedagoga) radi kvalitetnije interpretacije djetetovih iskaza. Pravilno tumačenje ključno je za odgovorno zastupanje djeteta jer omogućuje da posebni skrbnik ne bude samo „glasnik“, nego osoba koja razumije i stručno prenosi ono što dijete želi i treba odnosno očekuje.

Na temelju razgovora s djetetom i cjelokupne procjene njegovih stavova posebni skrbnik izrađuje pisano očitovanje koje dostavlja nadležnom tijelu. To očitovanje mora biti jasno, stručno strukturirano i utemeljeno na izravnom kontaktu s djetetom te na procjeni njegove situacije i potreba. U očitovanju posebni skrbnik iznosi: a) opis komunikacije s djetetom i korištenih metoda, b) prikaz djetetovih stavova, viđenja situacije i želja u pogledu ishoda postupka, c) procjenu iskazanih mišljenja u odnosu na dobrobit djeteta, d) vlastite stručne zaključke i preporuke (ako je u djelokrugu posebnog skrbnika).

Odbor za prava djeteta naglašava da je od iznimne važnosti, ako se saslušanje djeteta provodi putem zastupnika, „da zastupnik točno prenese stavove djeteta

Caron Robinson, „Look Who’s Talking: Eliciting the Voice of Children from Birth to Seven“, *European Early Childhood Education Research Journal* 30, br. 1 (2022): 1-7, <https://doi.org/10.1080/1350293x.2022.2026276>.

54 Vidi, primjerice, Yael Karni-Visel et al., „Nonverbal Emotions While Disclosing Child Abuse: The Role of Interviewer Support“, *Child Maltreatment* 28, br. 1 (2023): 66-75, <https://doi.org/10.1177/1077559521106349>; Carmit Katz et al., „Non-Verbal Behavior of Children Who Disclose or Do not Disclose Child Abuse in Investigative Interviews“, *Child Abuse & Neglect* 36, br. 1 (2012): 12-20, <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.08.006>.

donositelju odluke“.⁵⁵ Obveza zastupnika da utvrdi mišljenje djeteta i vjerodostojno ga prenese sudu proizlazi i iz EK-a o ostvarivanju dječjih prava.⁵⁶ I u Smjernicama se upućuje da djecu treba smatrati „punopravnim strankama koje imaju svoja prava“ te da u njihovu zastupanju uvijek treba iznijeti mišljenje djeteta.⁵⁷ U tom je smislu vrlo važno da posebni skrbnik ne zamijeni stavove djeteta vlastitim stavovima.⁵⁸ Djetetovo mišljenje mora biti jasno i vjerodostojno preneseno nadležnom tijelu, bez obzira na to slaže li se posebni skrbnik s tim mišljenjem ili ne, neovisno o tome smatra li ga za dijete „povoljnim“ ili „nepovoljnim“. Kako navodi Aras Kramar, uz ostvarivanje načela najboljeg interesa djeteta, djetetu bi uvijek trebalo osigurati i jamstvo da će se njegovo mišljenje izravno prezentirati sudu.⁵⁹ Sud mora biti upoznat s onim što dijete želi i kakav ishod postupka zaista priželjkuje. Tek na temelju cjelovite ocjene svih okolnosti i svih čimbenika relevantnih za osiguranje prava djeteta i zadovoljavanje njegovih potreba, uključujući njegove stavove i perspektivu, sud može donijeti odluku u skladu s najboljim interesom djeteta.⁶⁰ Ako se mišljenje djeteta ne prenese točno i vjerodostojno, može doći u pitanje zaštita djetetova prava na sudjelovanje,⁶¹ a time i zakonitost provođenja cijelog postupka, što je u svojoj praksi višestruko naglašavao i ESLJP.⁶² Očitovanje stoga treba biti napisano s poštovanjem prema djetetovom dostojanstvu i privatnosti, bez senzacionalizma, ali uz jasno isticanje elemenata bitnih za odlučivanje.

U praksi se često postavlja pitanje trebaju li stranke u postupku imati

55 Opći komentar br. 12, t. 36.

56 Čl. 10. EK-a o ostvarivanju dječjih prava.

57 Smjernica br. 40.

58 Tako i Laura Lundy, John Tobin i Aisling Parkes, „The Right to Respect for the Views of the Child“, u: *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*, ur. John Tobin (Oxford: Oxford University Press, 2019.), 428.

59 Slađana Aras Kramar, „Dijete i obiteljski spor: o načinu ostvarivanja temeljnih procesnih prava“, *Dijete i obitelj u suvremenom društvu* 2, br. 2 (2025): 52. Vidi i Slađana Aras Kramar, „Obiteljsko sudovanje: o specijalizaciji i nadležnosti“, u: *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, ur. Dinka Šago (Split: Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2022.): 183-209.

60 Ovo proizlazi i iz preporuka CM/Rec(2025)5, t. 12.b te CM/Rec(2025)4, t. 11.b.

61 Komparativni prikaz načina na koji su europski pravni sustavi u svojim nacionalnim okvirima osigurali pravo djeteta na sudjelovanje u obiteljskim postupcima vidi u Wendy Schrama et al., ur., *International Handbook on Child Participation in Family Law* (Mortsel, Cambridge: Intersentia, 2021.).

62 Vidi npr. presude ESLJP-a N.Ts. i drugi protiv Gruzije, zahtjev br. 71776/12, presuda od 2. veljače 2016. i M. i M. protiv Hrvatske, zahtjev br. 10161/13, presuda od 3. rujna 2015., u kojima ESLJP naglašava da pravo djeteta da izrazi svoje mišljenje i da ono bude adekvatno uzeto u obzir u postupcima koji ga se tiču pripada u okvir zaštite iz čl. 8. EKLP-a te zahtijeva stvarnu i značajnu uključenost djeteta u postupak, a ne samo formalno saslušanje. Više o ovoj presudi vidi u Anica Čulo Margaletić, „Presuda u predmetu M. i M. protiv Hrvatske“, u: *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, ur. Dubravka Hrabar (Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021.), 141-158. Vidi i presude u predmetima ESLJP, C. protiv Hrvatske, zahtjev br. 80117/17, presuda od 8. listopada 2020.; ESLJP, Sommerfeld protiv Njemačke, zahtjev br. 31871/96, presuda Velikog vijeća od 8. srpnja 2003.; ESLJP, Sahin protiv Njemačke, zahtjev br. 30943/96, presuda Velikog vijeća od 8. srpnja 2003.

(potpuni) uvid u izvješće o razgovoru s djetetom. Vijeće Europe kroz najnovije preporuke zauzima sljedeće stajalište: „Iz razloga proceduralne pravičnosti, izvješće o stajalištima koje je izrazilo dijete treba dostaviti strankama u skladu s najboljim interesima djeteta i na bilo koji odgovarajući način kako bi se osigurala zaštita djeteta. U tu svrhu, prednost treba dati sažetom izvješću umjesto potpunog izvješća. Kada je to primjereno, dijete treba konzultirati o tome kako su njegova stajališta prikazana u izvješću.“⁶³

2.5. Sudjelovanje na ročištima

Posebni skrbnik aktivno sudjeluje na svim relevantnim raspravama i ročištima vezanima uz postupak u kojem zastupa dijete. Njegova je zadaća jasno i sažeto predstaviti djetetovo mišljenje i interese te nalaze i preporuke iz pisanog očitovanja. Tijekom rasprava posebni skrbnik mora biti spreman odgovarati na pitanja donositelja odluke, a prema potrebi i drugih sudionika postupka, dodatno pojasniti stavove djeteta i okolnosti u kojima su iskazani. Osim toga, ukoliko to zahtijevaju procesne okolnosti konkretnog slučaja, posebni skrbnik treba identificirati i upozoriti na moguće rizike za dijete te na proceduralne ili sadržajne probleme koji bi mogli utjecati na zaštitu njegovih prava. Također, treba se pobrinuti da u tijeku same rasprave na ročištu bude postignuto da se čuje glas djeteta kako bi posljedično bio uvažen i u procesu donošenja odluke, odnosno reflektiran u samoj sudskoj odluci.

Kao i u drugim fazama postupka, posebni skrbnik tijekom ročišta mora zadržati profesionalan i objektivan pristup, pritom štiteći interese i dostojanstvo djeteta. Također treba biti spreman surađivati s drugim stručnjacima i tijelima uključenima u postupak radi ostvarenja zajedničkog cilja svih nadležnih dionika, a to je zaštita najboljeg interesa djeteta.

2.6. Informiranje djeteta o odluci

Nakon što sud ili drugo nadležno tijelo donese odluku u predmetu, posebni skrbnik ima ključnu ulogu na jasan i djetetu razumljiv način objasniti sadržaj i značenje odluke.⁶⁴ Važno je omogućiti djetetu da razumije ishod postupka, razloge koji stoje iza same odluke te moguće daljnje korake.⁶⁵ Dijete se neće upoznati s obrazloženjem odluke samo ako bi to moglo imati negativne posljedice za njegovo zdravlje i razvoj.⁶⁶

U Izvješću uz Smjernice ističe se da je za razvoj pravosuđa prilagođenog djeci

63 CM/Rec(2025)5, t. 31. i CM/Rec(2025)4, t. 31.

64 Obveza posebnog skrbnika da upozna dijete sa sadržajem odluke u nacionalnom pravu proizlazi iz čl. 361. ObZa iz 2015., te čl. 3. st. 2. t. 3. Zakona o centru za posebno skrbništvo.

65 I u Smjernicama se ističe važnost upoznavanja djeteta s odlukom suda i mogućnosti poduzimanja daljnjih pravnih koraka. Smjernica 75. propisuje: „Djetetov odvjetnik, skrbnik za poseban slučaj ili zakonski zastupnik trebaju priopćiti i objasniti djetetu konkretnu odluku ili presudu na jeziku prilagođenom djetetovoj razini razumijevanja i dati potrebne obavijesti o mogućim mjerama koje mogu biti poduzete, kao što su žalba i neovisni mehanizmi za ulaganje prigovora.“

66 Čl. 361. st. 3. ObZ-a iz 2015.

važno da djeca razumiju narav i doseg donesenih odluka, kao i njihove učinke. Navodi se da, iako presuda i njezino obrazložjenje zbog zakonskih uvjeta i ograničenja ne mogu uvijek biti napisani i obrazloženi na način prilagođen djeci, djeci treba jasnim i razumljivim pojašnjenjem približiti odluke.⁶⁷ Osobito je važno da se djetetu, kada odluka nije u skladu s njegovim željama, objasne razlozi koji su doveli do takvog ishoda.⁶⁸ Dijete ne smije steći dojam da nije bilo važno, odnosno da sud nije uzeo u obzir njegovo mišljenje. Naprotiv, treba mu objasniti da je ishod takav upravo zato što je njegovo mišljenje i njegova dobrobit sudu iznimno važna, ali da je sud u tom trenutku ipak procijenio drukčije od onoga što su bile želje djeteta.⁶⁹ Ne bi se smjelo dogoditi da nerazumijevanje odluke ili razloga koji su do nje doveli prouzrokuje gubitak povjerenja djeteta u pravosuđe. Stoga posebni skrbnik i u ovoj fazi treba prilagoditi način komunikacije djetetovoj dobi, zrelosti i njegovu emocionalnom stanju, koristeći u objašnjavanju odluke jezik koji je djetetu razumljiv i pristupačan. Posebno je važno omogućiti djetetu da postavlja pitanja i izrazi svoje osjećaje vezane uz odluku. Time se ne samo osigurava da se dijete osjeća informirano i uključeno nego se dodatno jačaju njegov osjećaj sigurnosti i povjerenje u postupak.

U okviru svojih nadležnosti posebni skrbnik treba pružiti djetetu podršku u prihvaćanju odluke, osobito ako je ona za dijete nepovoljna ili teška. Također mu treba ukazati na mogućnosti podnošenja žalbe ili poduzimanja drugih pravnih koraka, kada su oni u konkretnom slučaju primjenjivi i svrhoviti.⁷⁰

3. IZMEĐU FORMALIZMA I SVRHE – (NE)OBVEZNOST PROVOĐENJA SVIH FAZA ZASTUPANJA DJETETA

Sve opisane faze i zadaće posebnog skrbnika imaju iznimnu važnost za osiguranje zakonitog i učinkovitog zastupanja djeteta. Definirane su uzimajući

67 Objašnjenje uz Smjernice, t. 124.

68 Opći komentar br. 12: „Budući da dijete ima pravo da se njegovim stavovima pridaje odgovarajuća težina, donositelj odluke mora informirati dijete o ishodu postupka i objasniti kako su njegovi stavovi uzeti u obzir. Povratna informacija jamči da se stavovi djeteta ne saslušavaju samo formalno, nego da se shvaćaju ozbiljno. Takva informacija može potaknuti dijete da inzistira na svom stavu, pristane na odluku ili predloži drugo rješenje, ili, u slučaju sudskog ili upravnog postupka, uloži žalbu ili pritužbu“ (t. 45.).

69 Brojni autori zagovaraju snažnu zaštitu autonomije djeteta, prema kojoj se njegove želje trebaju poštovati osim ako bi prouzročile značajnu štetu. Daly ističe da bi takav pristup djeci dao stvaran utjecaj na ishode postupaka, dok bi roditelji rjeđe pokretali sporove jer bi ishodi bili predvidivo usklađeni s djetetovim željama. Kao dodatnu korist navodi veće uvažavanje djece unutar obitelji, što bi smanjilo njihovu frustraciju i uznemirenost. Vidi Aoife Daly, *Children, Autonomy and the Courts: Beyond the Right to be Heard* (Leiden, Boston: Brill, 2017.), 3. Vidi i Aoife Daly, „No Weight for “Due Weight”? A Children’s Autonomy Principle in Best Interest Proceedings“, *International Journal of Children’s Rights* 26, br. 1 (2018): 61-92.

70 Posebni skrbnik je svakako dužan djetetu pružiti informaciju o mogućnostima ulaganja pravnih lijekova ili poduzimanja drugih pravnih koraka ovisno o vrsti i predmetu postupka, ali naravno da neće poticati i ohrabrivati dijete u poduzimanju pravnih radnji koje su životno i pravno nesvrhovite.

u obzir nacionalni i nadnacionalni pravni okvir kojim se uređuju zaštita djetetova prava na izražavanje mišljenja (putem posrednika) i njegovo učinkovito zastupanje. U tom smislu predstavljaju okvir za provedbu zakonitog zastupanja djeteta od strane posebnog skrbnika. Međutim, navedene faze valja shvatiti prvenstveno kao smjernice za rad posebnog skrbnika, a ne kao strogo propisani niz obveznih radnji koje se moraju provesti u svakom slučaju bez iznimke. Ovisno o specifičnostima i okolnostima pojedinog slučaja, moguće je da će biti potrebno poduzeti dodatne radnje ili da pojedine zadaće budu izostavljene. Primjerice, sudjelovanje posebnog skrbnika na svakom ročištu u određenim postupcima možda neće biti nužno.

Radnja koju nikako ne bi trebalo izbjegavati jest izravan kontakt, odnosno razgovor posebnog skrbnika s djetetom. Bez izravnog kontakta zastupanje se svodi na formu bez sadržaja i ne ispunjava temeljne uvjete zakonitog i učinkovitog zastupanja. Važno je, ipak, uvijek imati na umu da je pri tumačenju zakonskih odredbi kojima se uređuje zaštita procesnih prava djeteta potrebno izbjeći doslovno i rigidno inzistiranje na provedbi pojedinih radnji, osobito ako bi njihova „mehanička“ primjena, bez promišljanja o mogućim pozitivnim i negativnim posljedicama te bez procjene njihove svrhovitosti u konkretnom činjeničnom i pravnom kontekstu, mogla dovesti do rezultata suprotnog intenciji zakonodavca.⁷¹ U tom smislu, u pojedinim slučajevima čak ni izravan kontakt posebnog skrbnika s djetetom ne mora nužno predstavljati radnju kojom se ostvaruje najbolji interes djeteta. Tako je, primjerice, moguće da je dijete prije imenovanja posebnog skrbnika već sudjelovalo u brojnim razgovorima s različitim stručnjacima, zbog čega bi još jedan dodatni razgovor mogao imati negativan učinak na dijete.⁷² U takvim je situacijama važna pažljiva procjena svih okolnosti, posebice u pogledu „nepristranosti“ osoba koje su prethodno razgovarale s djetetom, s obzirom na njihovu procesnu ulogu u konkretnom postupku.⁷³ Jednako je

71 U takvim situacijama mjere koje su izvorno usmjerene na zaštitu mogu postati teret djetetu i izvor dodatnog pritiska pa inzistiranje na provedbi određenih radnji usmjerenih prema zaštiti procesnih prava djeteta može, u određenim okolnostima, dovesti do povrede njegovih osobnih prava. Za iscrpnu raspravu o (ne)oprečnosti prava djeteta na saslušanje i izražavanje mišljenja te najboljeg interesa djeteta u kontekstu posebnih ovršnih postupaka radi predaje djeteta i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom vidi u Katarina Knol Radoja, „Pravo na saslušanje i izražavanje mišljenja u posebnim ovršnim postupcima radi predaje djeteta i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 42, br. 1 (2017): 259-290, <https://doi.org/10.30925/zpfsr.42.1.9>.

72 Kada je u pitanju zaštita najboljih interesa djeteta u postupcima razvoda roditelja važno je imati na umu stajališta Upravnog odbora za prava djeteta izražena u obrazloženje uz CM/Rec(2025)4 da broj razgovora i saslušanja treba svesti na minimum, uz mogućnost da ih provodi ista osoba radi koherentnosti. Ponovljeno saslušanje opravdano je ako dijete želi iznijeti nove informacije ili su se okolnosti odnosno stavovi djeteta bitno promijenili (t. 161). O utvrđivanju mišljenja djeteta u postupku razvoda braka prema hrvatskom pravu vidi i Nataša Lucić, „Protection of the Right of the Child to Be Heard in Divorce Proceedings – Harmonization of Croatian Law with European Legal Standards“, u: *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, ur. Dunja Duić i Tunjica Petrašević (Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2017.), 391-423, <https://doi.org/10.25234/eclic/6538>; Branka Rešetar, „Novi razvod braka u Republici Hrvatskoj pod utjecajem psihologije, sociologije i međunarodnog prava“, u: *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, ur. Branka Rešetar et al. (Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2017.), 33-60.

73 Primjerice, u kontekstu postupaka u kojima se izriču mjere za zaštitu osobnih prava djeteta.

važno procijeniti hoće li dodatni razgovor zaista imati štetne posljedice za dijete jer bi površna procjena i zaključak da je „dijete već razgovaralo s nekim“ mogli dovesti do neopravdanog i nezakonitog izostavljanja izravnog kontakta posebnog skrbnika s djetetom.⁷⁴ Drugim riječima, moguće je da inzistiranje na (još jednom) razgovoru s djetetom može prouzročiti više štete nego koristi. Međutim, sama činjenica da je dijete ranije već razgovaralo s drugim stručnjacima nije opravdanje za zastupanje koje izostavlja izravan kontakt bez argumentiranog obrazloženja u zaštiti djetetovih najboljih interesa.

U svakom slučaju, iako će u pojedinim situacijama biti opravdano izostaviti određene faze zastupanja i/ili pojedine radnje unutar njih, općenito se može zaključiti da zastupanje djeteta od strane posebnog skrbnika obuhvaća niz nužnih aktivnosti koje je potrebno provesti kako bi se ispunile pretpostavke zakonitog i učinkovitog zastupanja djeteta. Provedba tih aktivnosti zahtijeva visoku razinu profesionalnog i stručnog angažmana te značajno vremensko ulaganje kako bi se svaka faza mogla kvalitetno i cjelovito ostvariti. U nastavku se stoga analizira radno opterećenje posebnih skrbnika kroz prikaz broja zastupanja tijekom dvogodišnjeg razdoblja (2023. – 2024.), kako bi se procijenilo u kojoj je mjeri i pod kojim uvjetima u takvim okolnostima moguće ostvariti sve gore opisane zastupničke radnje na način koji je predviđen pravnim okvirima.

4. PREGLED RADNOG OPTEREĆENJA POSEBNIH SKRBNIKA

Osnovna pretpostavka urednog i kvalitetnog obavljanja dužnosti posebnih skrbnika, u skladu s nacionalnim propisima i međunarodnim standardima, jest njihova razumna radna opterećenost. Naime, učinkovito zastupanje djece nužno podrazumijeva dovoljno vremena za individualizirani pristup svakom predmetu, uspostavljanje odnosa povjerenja s djetetom te temeljitu pripremu i aktivno sudjelovanje u postupku.

Radi analize radnog opterećenja posebnih skrbnika, za potrebe ovoga rada zatraženi su podaci iz Centra za posebno skrbništvo⁷⁵ o broju zastupanja djece, ali i odraslih osoba tijekom 2023. i 2024. godine. Dostavljeni podaci prikazani su u Tablici 1. U vrijeme dostave podataka, prema informacijama dostupnima na službenoj

Vidi pogl. 5.1.2.

74 Treba imati na umu ono što se često ističe u pravnoj teoriji, a to je da zaštitno djelovanje prema djetetu koje ga, bez objektivne procjene opravdanosti isključuje iz određenih procesnih aktivnosti, može dovesti do neopravdanog ograničenja njegova prava na participaciju. Vidi, primjerice, Karmen Toros, „Right-Based Professional Practice: Situating the Academic Discourse“, u: *Professional Practice in Child Protection and Child's Right to Participate*, ur. Asgeir Falch-Eriksen i Karmen Toros (London, New York: Routledge, 2023.), 23; Patrick Parkinson i Judy Cashmore, *The Voice of a Child in Family Law Disputes* (Oxford: Oxford University Press, 2012.), 2-3.

75 Više o njegovom djelovanju vidi u Slađana Aras Kramar i Boris Ljubić, „O djelovanju Centra za posebno skrbništvo: rezultati, dvojbe i perspektiva – I. dio“, *Hrvatska pravna revija* 17, br. 6 (2017): 22-33 i Slađana Aras Kramar i Boris Ljubić, „O djelovanju Centra za posebno skrbništvo: rezultati, dvojbe i perspektiva – II. dio“, *Hrvatska pravna revija* 17, br. 7-8 (2017): 16-25.

mrežnoj stranici Centra za posebno skrbništvo⁷⁶, Centar je zapošljavao ukupno 24 posebna skrbnika: sedam u sjedištu u Zagrebu, četiri u podružnicama Osijek, Rijeka i Split, dva u podružnicama Virovitica i Zadar te jednog u podružnici Pula⁷⁷.

Tablica 1. Broj zastupanja djece i odraslih osoba po podružnicama Centra za posebno skrbništvo

Podružnica	Broj predmeta u kojima su zastupana djeca		Broj predmeta u kojima su zastupane odrasle osobe		Ukupan broj predmeta		Ukupan broj zastupane djece	
	2023.	2024.	2023.	2024.	2023.	2024.	2023.	2024.
CPS Zagreb – Zagreb	2.398	2.583	995	832	3.393	3.415	3.615	3.871
Podružnica Osijek	996	975	354	342	1.350	1.317	1.561	1.590
Podružnica Rijeka	698	452	227	140	925	592	1.015	642
Podružnica Split	543	540	328	305	871	845	803	769
Podružnica Virovitica	407	449	155	106	562	555	715	748
Podružnica Zadar	275	273	161	110	436	414	400	414
Podružnica Pula	-	223	-	69	-	336	-	336
UKUPNO	5.317	5.495	2.220	1.904	7.537	7.399	8.109	8.370

Izvor: izračun autorice na temelju podataka Centra za posebno skrbništvo.

Premda je otvaranjem novih podružnica djelomično smanjeno opterećenje⁷⁸ pojedinih posebnih skrbnika, iz tabličnog prikaza razvidno je da su oni i dalje opterećeni iznimno velikim brojem predmeta na godišnjoj razini. Iako postoje razlike u opterećenju među pojedinim podružnicama, dostupni podaci jasno upućuju na zaključak da kumulativno opterećenje velikim brojem zastupanja, kao i široko geografsko područje njihova rada, predstavlja jednu od ključnih prepreka učinkovitom i kvalitetnom djelovanju.⁷⁹ U tom se kontekstu opravdano postavlja pitanje realnosti

76 Centar za posebno skrbništvo, *Kontakti*, pristup 5. travnja 2026., <https://www.czps.hr/kontakti/96>.

77 Podružnica Pula počela je s radom krajem ožujka 2024. godine.

78 Vidi ranija istraživanja o radnim opterećenjima kada su postojale samo tri podružnice u Nataša Lucić, „Child’s Special Guardian – International and European Expectations and Croatian Reality“, *Balkan Social Science Review* 17 (2021): 97-117, <https://doi.org/10.46763/BSSR211700971>.

79 Na isti problem kontinuirano upozorava i Ured pravobranitelja za djecu u svojim godišnjim izvješćima. Vidi *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2025. godinu* (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2026.): 122; *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2024.*

očekivanja da posebni skrbnik može osigurati standard zastupanja djece u skladu s gore opisanim fazama zastupanja u tako velikom broju predmeta godišnje, i to u izrazito heterogenoj sferi obiteljskopравnih postupaka, koja obuhvaća, među ostalim, bračne sporove, postupke osporavanja porijekla, postupke odlučivanja o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, izricanju mjera za zaštitu osobnih prava, donošenju odluka kojima se nadomješta pristanak na posvojenje, kao i postupke koji proizlaze iz imovinskih sukoba interesa između roditelja i djece.⁸⁰ Dodatno, djelokrug rada posebnih skrbnika nije ograničen isključivo na zastupanje djece, već uključuje i zastupanje odraslih osoba u postupcima lišenja poslovne sposobnosti te zastupanje šticećenika u skladu s odredbama obiteljskog zakonodavstva.⁸¹ Osim toga, posebni skrbnici zastupaju djecu i u predmetima izvan uže obiteljskopравne domene, uključujući kaznene postupke te postupke zaštite od nasilja u obitelji.⁸²

Dakle, osim što su brojni, postupci u kojima posebni skrbnici sudjeluju kao zastupnici međusobno se značajno razlikuju prema svojoj pravnoj naravi, ciljevima, razini emocionalnog opterećenja i potrebnoj razini specifičnih stručnih kompetencija. U takvim se okolnostima postavlja pitanje održivosti modela u kojem se od jedne osobe očekuje visoka razina stručnosti u svim navedenim područjima, kao i sposobnost uspostavljanja primjerene i situacijski prilagođene komunikacije s djecom (i odraslim osobama) u svakom pojedinom slučaju i u iznimno velikom broju predmeta. Da prekomjerno radno opterećenje posebnih skrbnika, barem u određenom dijelu predmeta, nužno dovodi do ograničavajućeg ili pretežito tehničkog pristupa zastupanju⁸³, usmjerenog na zadovoljenje minimalnih procesnih standarda, pokazala je i analiza sudske prakse, čiji se rezultati prikazuju u idućem poglavlju.

5. ANALIZA SUDSKE PRAKSE

Za potrebe ovoga rada na službenoj mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa⁸⁴ prikupljeno je i analizirano više od dvije stotine sudskih odluka, od kojih je za dublju analizu odabrano njih 60, i to: 20 odluka u postupcima izricanja represivnih mjera

godinu (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2025.): 121 i 203; *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2023. godinu* (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2024.): 109; *Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu* (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2023.): 102. Pravobranitelj za djecu, *Izvjješća o radu Pravobranitelja za djecu*, pristup 20. ožujka 2026., <https://dijete.hr/hr/izvjjesca/izvjjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>.

80 Vidi čl. 240. st. 1. ObZ-a iz 2015.

81 Vidi čl. 241. ObZ-a iz 2015.

82 Prema podacima dostavljenima iz Centra za posebno skrbništvo od ukupnog broja predmeta zastupanja djece tijekom 2023. godine 110 predmeta pripadalo je u kaznenopravnu sferu, a tijekom 2024. godine 92 predmeta takva predmeta. O zaštiti djece u kaznenom postupku vidi Dubravka Hrabar, „Zaštita djece u kaznenom postupku u promišljanjima o pravosuđu naklonjenom djeci“, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske* 9, br. 1 (2018): 1-28.

83 Na važnost izbjegavanja tehničkog i formalističkog zastupanja djece upozorava Vijeće Europe u Obrazloženju uz Smjernice, 67. Isto je u svojoj praksi često naglašavao i ESLJP. Vidi, primjerice, presudu u predmetu *N.Ts. i drugi protiv Gruzije*, para. 74-80.

84 Ministarstvo pravosuđa, *e-oglasna ploča sudova*, pristup 2. ožujka 2026., <https://e-oglasna.pravosudje.hr/>.

za zaštitu osobnih prava djeteta, 30 odluka u postupcima u kojima se odlučivalo o roditeljskoj skrbi i/ili osobnim odnosima s djetetom te 10 odluka u postupcima osporavanja majčinstva ili očinstva. Analizirano je također 20 rješenja o imenovanju posebnih skrbnika. Sve prikupljene i analizirane odluke potječu iz recentne sudske prakse, odnosno iz razdoblja od 2023. do 2025. godine. Analizom su obuhvaćene odluke općinskih sudova s različitih područja Republike Hrvatske, čime se nastojala osigurati teritorijalna raznolikost i reprezentativnost uzorka, a time i veća utemeljenost dobivenih nalaza.⁸⁵

Cilj analize sudske prakse bio je ispitati poštuju li sudovi obvezu imenovanja posebnog skrbnika u obiteljskim postupcima te ispunjavaju li posebni skrbnici ulogu zastupnika djeteta na način i pod uvjetima kako to propisuje obiteljsko zakonodavstvo (prema ranije opisanim zastupničkim fazama), osobito je li obavljen razgovor posebnog skrbnika s djetetom, je li i na koji način posebni skrbnik prenio mišljenje djeteta sudu, ali i koje je druge zastupničke radnje posebni skrbnik poduzeo, odnosno kroz koje je radnje ispunio svoju ulogu zastupnika djeteta. Ograničenja se ogledaju u mogućnosti da je posebni skrbnik učinio više od onoga što je vidljivo iz sudske odluke, no to bi ujedno značilo da obrazloženje odluke ne sadržava sve bitne elemente, odnosno da su izostavljeni svi važni segmenti koji su uzeti u obzir prilikom donošenja odluke ili procesne radnje koje bi mogle dovesti u pitanje i zakonitost samog postupka. S tim u vezi drži se manje vjerojatnim da u sudskim odlukama nisu spomenute sve važnije zastupničke radnje posebnog skrbnika.

5.1. Rezultati analize sudske prakse

5.1.1. Imenovanje posebnog skrbnika

Od 60 odluka odabranih za dublju analizu, iz njih 57 vidljivo je da je djetetu imenovan posebni skrbnik. U trima odlukama nema nikakvih podataka o imenovanju posebnog skrbnika ni o njegovu procesnom djelovanju. Iz svih predmeta nije razvidno koje je tijelo imenovalo posebnog skrbnika – sud ili Hrvatski zavod za socijalni rad (u daljnjem tekstu: HZSR). Iz odluka u kojima postoje podaci o tijelu koje je imenovalo posebnog skrbnika može se zaključiti postojanje neujednačenog postupanja, pa u istim vrstama postupaka imenovanje posebnog skrbnika ponekad provodi sud, a ponekad HZSR. Naravno, ni jedno ni drugo postupanje nije nezakonito, jer ObZ iz 2015. predviđa mogućnost da posebnog skrbnika imenuje jedno ili drugo tijelo, no svakako je važno voditi računa o ujednačenosti postupanja ondje gdje ju je, barem u istim vrstama predmeta sa sličnim činjeničnim i pravnim kontekstom, moguće postići.

85 Općinski sud u Bjelovaru, Općinski sud u Bjelovaru – Stalna služba u Čazmi, Općinski sud u Čakovcu, Općinski sud u Dubrovniku, Općinski sud u Karlovcu, Općinski sud u Metkoviću, Općinski sud u Novom Zagrebu, Općinski sud u Osijeku, Općinski sud u Puli, Općinski sud u Rijeci, Općinski sud u Sisku, Općinski sud u Sisku – Stalna služba u Petrinji, Općinski sud u Slavonskom Brodu, Općinski sud u Slavonskom Brodu – Stalna služba u Novoj Gradiški, Općinski sud u Splitu, Općinski sud u Splitu – Stalna služba u Trogiru, Općinski sud u Splitu – Stalna služba u Sinju, Općinski sud u Šibeniku, Općinski sud u Varaždinu, Općinski sud u Vinkovcima, Općinski sud u Vinkovcima – Stalna služba u Županji, Općinski sud u Vukovaru, Općinski sud u Zadru, Općinski građanski sud u Zagrebu.

Uputno je da sve sudske odluke sadržavaju podatke o tome koje je tijelo imenovalo posebnog skrbnika, u kojoj fazi postupka te broj i datum rješenja o imenovanju. Međutim, analiza je pokazala da su sudske odluke koje sadržavaju te podatke vrlo rijetke. Isto tako, analiza samih rješenja o imenovanju posebnog skrbnika pokazuje da sudovi ne daju konkretnije upute posebnom skrbniku koje specifične radnje treba izvršiti. Analizirana rješenja uglavnom sadržavaju prepisanu odredbu obiteljskog zakonodavstva kojom se okvirno utvrđuju obveze posebnog skrbnika.⁸⁶ Rješenjem o imenovanju trebalo bi, u skladu s okolnostima konkretnog slučaja, detaljnije odrediti ovlasti i dužnosti posebnog skrbnika.⁸⁷

Posebnu zabrinutost izaziva činjenica da sudska praksa ne pokazuje dosljedno uvažavanje potrebe da dijete u svim fazama postupka (uključujući postupanje pred nižestupanjskim i višestupanjskim sudovima) zastupa isti posebni skrbnik. Ista bi osoba trebala biti imenovana i u slučaju naknadnog odlučivanja o istom ili sličnom pravnom pitanju, primjerice pri izmjeni odluka o roditeljskoj skrbi ili ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom, kao i u svim drugim „povezanim“ postupcima koji se odnose na isto dijete. Nedostatak takve dosljednosti izrazito je problematičan jer se dijete izlaže višestrukim razgovorima s različitim osobama, pri čemu se od njega očekuje da u kratkom vremenu i u ponavljanim situacijama izgradi odnos povjerenja. Istodobno, fragmentacija zastupanja otežava rad posebnog skrbnika: kada bi isti posebni skrbnik bio imenovan u svim povezanim postupanjima, omogućilo bi mu se bolje razumijevanje činjeničnog konteksta te kontinuitet u upoznavanju i zastupanju stavova djeteta, što bi u konačnici zasigurno doprinijelo učinkovitijoj i kvalitetnijoj zaštiti djeteta i njegovih postupovnih prava.

5.1.2. Razgovor posebnog skrbnika s djetetom i pribavljanje djetetova mišljenja

Prethodno je obrazloženo da su sve faze zastupanja djeteta važne i da je svaka od njih utvrđena radi ispunjavanja određene svrhe, ali i da je faza razgovora, odnosno ispitivanja mišljenja djeteta izravnim kontaktom s njim, ključna za njegovo učinkovito zastupanje. Analiza sudske prakse pokazala je iznimno zabrinjavajuće rezultate kada je u pitanju obavljanje razgovora posebnog skrbnika s djetetom. Od 60 analiziranih odluka, u samo njih 11 jasno je navedeno da je posebni skrbnik osobno razgovarao s djetetom radi ispitivanja njegovih želja i stavova.

Pritom treba ipak imati na umu ono što je već prethodno ukazano u radu,⁸⁸ a to je da mogu postojati opravdanja za neobavljanje razgovora posebnog skrbnika s djetetom, što se prvenstveno ogleda u njegovoj vrlo niskoj životnoj dobi,⁸⁹ no čak i onda kada dob sama po sebi nije ograničenje za razgovor mogu postojati razlozi zbog kojih bi takav razgovor, prema okolnostima pojedinog slučaja, mogao iznimno izostati, primjerice prethodno obavljeni razgovori s drugim stručnjacima u kojima

⁸⁶ Čl. 240. st. 2. ObZ-a iz 2015.

⁸⁷ Čl. 241. st. 2. ObZ-a iz 2015.

⁸⁸ Vidi pogl. 3.

⁸⁹ Pri čemu je iznimno važno voditi računa o onome što je pojašnjeno ranije (pogl. 2.) da dob djeteta sama po sebi, bez procjene mogućnosti razumijevanja ne bi trebala biti ispričavajući razlog za izbjegavanje razgovora.

je dijete nedvojbeno iskazalo svoje stavove o predmetu odlučivanja u konkretnom postupku.⁹⁰ Međutim, iz obrazloženja analiziranih odluka uglavnom ne proizlazi da su razgovori izostavljeni radi zaštite interesa djeteta u neponavljanju istih, niti se navode bilo kakva objašnjenja zašto razgovora nije bilo. S tim u vezi još jednom valja naglasiti da ondje gdje posebni skrbnik nije razgovarao s djetetom ne smije izostati detaljno obrazloženje razloga zbog kojih je u konkretnom slučaju izostao izravan kontakt. Ta se obrazloženja moraju temeljiti isključivo na zaštiti interesa djeteta, a nikako interesa drugih (odraslih) osoba ili institucija uključenih u postupak.⁹¹

Kod odluka u postupcima izricanja represivnih mjera za zaštitu osobnih interesa djeteta zabilježen je trend učestalog oslanjanja posebnih skrbnika na prethodno obavljene razgovore djeteta sa stručnjacima HZSR-a, zbog čega posebni skrbnici ne drže svrhovitim ostvarivati izravni kontakt s djetetom. Međutim, ovdje je potreban oprez zbog činjenice da upravo HZSR najčešće i predlaže izricanje takvih mjera. Isto tako, za očekivati je da će se i sud kod donošenja svoje odluke osloniti upravo na izvješće HZSR-a, dakle istog tijela koje je predložilo mjeru i obavilo razgovor s djetetom. Prema tome, iako ne formalno, HZSR praktično na određeni način u istom postupku može djelovati i kao predlagatelj mjere i kao „zastupnik djeteta“, a neizravno i kao donositelj odluke o mjeri, ako uzmemo u obzir da će se upravo na njegovu nalazu i mišljenju pretežito temeljiti sudska odluka.

U kontekstu rasprave o (ne)obvezatnosti provođenja razgovora s djetetom važno je također naglasiti da je, radi zaštite i djeteta i roditelja, važno razumjeti kako uloga posebnog skrbnika ispunjava svoju svrhu samo onda kada zaista postoji sukob interesa između njih. Premda nisu odabrani za predmet dublje analize u ovome istraživanju, u prilog tome najbolje govore postupci zaštite imovinskih interesa djeteta u kojima se djetetu imenuje posebni skrbnik. Iako zakon nalaže obvezu imenovanja posebnog skrbnika, u nekim će predmetima već nakon prve faze upoznavanja s predmetom, njegovom svrhom i ciljevima biti jasno vidljivo da sukoba interesa nema te da je raspolaganje u korist, a ne na štetu djeteta, pa bi bilo potpuno nesvrhovito inzistirati na provođenju faze razgovora s djetetom.

5.1.3. (Aktivno) sudjelovanje posebnog skrbnika u sudskom postupku – izrada pisanog očitovanja i sudjelovanje na ročištu

Nakon što je posebni skrbnik uspješno završio fazu razgovora s djetetom i stručne prosudbe toga razgovora, slijedi obveza pisanja očitovanja i prelazak u fazu sudjelovanja na ročištu. S tim u vezi analizirano je u koliko je predmeta posebni

90 Šago zagovara da se radi pravne sigurnosti i zaštite postupovnih prava djeteta izriekom odredi slučajeve u kojima se neće utvrđivati mišljenje djeteta, pri čemu naglašava da bi „i u tim slučajevima odluci suda da neće utvrđivati mišljenje djeteta trebao prethoditi poseban postupak utvrđivanja sposobnosti djeteta da shvati značenje i pravne posljedice izražavanja svojeg mišljenja“. Dinka Šago, „Procesna prava djeteta“, u: *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, ur. Branka Rešetar et al. (Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2017.), 286.

91 U Općem komentaru br. 12 Odbor za prava djeteta ističe da zastupnik mora biti svjestan da zastupa isključivo interese djeteta, a ne interese drugih osoba (roditelja), institucija ili tijela (t. 37.).

skrbnik osobno sudjelovao na ročištu, u koliko je predmeta vidljivo da je posebni skrbnik izradio pisano očitovanje o obavljenom razgovoru s djetetom te u koliko je predmeta posebni skrbnik usmeno na samom ročištu prenosio i zastupao stajališta djeteta u konkretnom predmetu.

U 40 analiziranih odluka o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima s djetetom prisutnost posebnog skrbnika na ročištu navodi se u uvodu 12 odluka. U uvodu 19 odluka navodi se da posebni skrbnik nije prisutan na ročištu. U uvodu sedam odluka nije vidljivo je li posebni skrbnik prisutan na ročištu (od čega je iz obrazloženja četiri odluke vidljivo da se posebni skrbnik pisano očitovao o predmetu, u dvije odluke kratko se navodi stav posebnog skrbnika bez pojašnjenja jesu li stavovi izraženi pisano ili usmeno, dok se u jednoj odluci posebni skrbnik ne spominje nigdje u obrazloženju). U dvije se odluke posebni skrbnik ne spominje ni u jednom njihovu dijelu. U preostalih 20 analiziranih odluka koje se odnose na represivne mjere za zaštitu osobnih prava djeteta donošenju 12 odluka nije prethodilo održavanje ročišta. Ročište je održano prije donošenja osam analiziranih odluka, pri čemu se u uvodu tri odluke navodi da je posebni skrbnik prisutan na ročištu, u tri odluke da nije prisutan na ročištu, dok iz dvije odluke nije vidljivo je li posebni skrbnik prisutan na ročištu (od čega se u obrazloženju jedne od tih dviju odluka navodi da se posebni skrbnik očitovao, ali bez pojašnjenja radi li se o pisanom ili usmenom očitovanju).

Od ukupno 60 analiziranih sudskih odluka, u obrazloženjima njih 12 navodi se da posebni skrbnik iskazuje suglasnost s mišljenjem i nalazom HZSR-a – u devet odluka u predmetima određivanja mjera za zaštitu osobnih interesa djeteta te u tri odluke u predmetima odlučivanja o načinu ostvarivanja roditeljske skrbi. Dodatno, u tri odluke (sve u predmetima u kojima se odlučivalo o ostvarivanju roditeljske skrbi) posebno je istaknuto da se posebni skrbnik slaže sa sporazumom roditelja. S tim u vezi, činjenica da posebni skrbnik u konkretnom slučaju dijeli mišljenje HZSR-a ili roditelja sama po sebi, naravno, nije problematična. Međutim, zastupanje djeteta nije potpuno ako se svodi na puko prihvaćanje nalaza ili prijedloga drugog tijela, odnosno drugih sudionika u postupku, bez stručnog vrednovanja koje bi proizlazilo iz izravne komunikacije s djetetom i njegove individualne situacije. Posebni skrbnik po svojoj zakonskoj i profesionalnoj ulozi primarno je zastupnik interesa i želja djeteta. Stoga iz obrazloženja sudske odluke mora biti jasno vidljivo da posebni skrbnik svoju ulogu ostvaruje aktivno, kroz analitičko i argumentirano izjašnjavanje o tome što dijete želi te što je u njegovu najboljem interesu. To će se u mnogim slučajevima poklapati s mišljenjem HZSR-a ili stajalištima roditelja, no iz odluke mora biti vidljivo da je posebni skrbnik proveo vlastitu procjenu usklađenosti tih mišljenja s interesima djeteta te da je na temelju te procjene formirao svoj pristanak ili neslaganje. Ne može se smatrati dostatnim da se posebni skrbnik jednostavno prikloni mišljenju drugog tijela ili drugih osoba, čak ni onda kada je iz dokumentacije razvidno da je to mišljenje povoljno za dijete. Dijete ima pravo na učinkovito i individualizirano zastupanje, a to pravo ne smije biti narušeno neobrazloženim usuglašavanjem posebnog skrbnika s pozicijama drugih sudionika u postupku.

U tri analizirane odluke (sve u predmetima odlučivanja o roditeljskoj skrbi) posebni skrbnik navodi da potiče roditelje da postignu sporazum koji će biti u

skladu s najboljim interesima djeteta. Iako je takvo poticanje načelno pozitivno, i u tim slučajevima izostaje argumentacija posebnog skrbnika o tome što bi, uzimajući u obzir mišljenje i želje djeteta, konkretno predstavljalo rješenje koje bi najbolje štitilo djetetove interese. Naposljetku, u čak 14 analiziranih odluka nisu evidentirane nikakve zastupničke radnje posebnog skrbnika, što jasno ukazuje na nepoštivanje pravnih standarda aktivnog i kvalitetnog zastupanja djece u postupcima koji se neposredno tiču njihovih prava i dobrobiti.

5.1.4. Upoznavanje djeteta s odlukom suda

Ni u jednoj od 60 analiziranih odluka ne spominje se obveza posebnog skrbnika ili druge nadležne osobe ili tijela da dijete upozna sa sadržajem odluke, kao ni način izvršavanja te obveze. Ograničenje se ogleda u tome da iz sudske odluke ne mora nužno biti vidljivo je li posebni skrbnik ispunio, odnosno hoće li ispuniti svoju obvezu upoznavanja djeteta s odlukom. Ipak, opravdano je pretpostaviti da ondje gdje nije bilo razgovora s djetetom i/ili sudjelovanja posebnog skrbnika na ročištu nije uslijedilo ni upoznavanje djeteta s odlukom suda.

6. ZAKLJUČAK

Međunarodni i nacionalni standardi procesne zaštite djece stavljaju pred posebne skrbnike golem teret odgovornosti provođenja vrlo složenih zadaća usmjerenih njihovu učinkovitom zastupanju. Uzimajući u obzir sve propisane obveze zastupnika djeteta u međunarodnim, europskim i nacionalnim okvirima, kao i pravna načela na kojima se gradi njihovo djelovanje, može se reći da se zastupanje djeteta od strane posebnih skrbnika, odnosno sve mjere i radnje koje je radi učinkovitog zastupanja dužan poduzeti, mogu svrstati u šest temeljnih faza postupanja: a) uvodna analiza postupka i priprema za razgovor s djetetom, b) prvo upoznavanje s djetetom i informiranje djeteta, c) vođenje razgovora s djetetom, d) tumačenje i procjena djetetovih stavova te izrada pisanog očitovanja, e) sudjelovanje na ročištima te f) informiranje djeteta o odluci. Valja naglasiti da svaka od navedenih faza podrazumijeva značajan profesionalni napor te uključuje poduzimanje niza različitih radnji nužnih za njihovu učinkovitu provedbu. Ipak, opisane faze ne treba shvatiti kao strogo zadani i rigidni slijed postupanja, već ponajprije kao okvir i smjernice za rad posebnog skrbnika. U konkretnim okolnostima pojedinog slučaja moguće je da posebni skrbnik neće imati potrebu poduzeti sve predviđene radnje, dok će u nekim situacijama biti nužno poduzeti i dodatne mjere koje nadilaze unaprijed definirani model. U svakom slučaju, može se zaključiti da važeći pravni okviri zahtijevaju poduzimanje niza složenih i međusobno povezanih postupanja te pred posebne skrbnike postavljaju vrlo visoke profesionalne i stručne standarde.

Analiza sudske prakse provedena za potrebe ovoga rada, u korelaciji s analizom radnog opterećenja posebnih skrbnika, upućuje na zaključak da posebni skrbnici u brojnim predmetima u kojima im je povjereno zastupanje objektivno ne uspijevaju u potpunosti zadovoljiti visoke pravne standarde koji se u ovom području postavljaju. U znatnom broju predmeta zastupanje djece svodi se pretežito na formalno i tehničko

postupanje, bez izravnog kontakta s djetetom ili poduzimanja drugih odgovarajućih radnji usmjerenih njegovu učinkovitom zastupanju. Pritom je važno naglasiti da takva praksa u ovom trenutku tek u ograničenoj mjeri proizlazi iz volje samih posebnih skrbnika. Primjereno je zaključiti da je njihova profesionalna autonomija u praksi ograničena objektivnim mogućnostima sustava u kojem djeluju.

Najprije treba biti svjestan da kvalitetno obavljanje uloge posebnog skrbnika zahtijeva dovoljan broj educiranih i dostupnih stručnjaka. Postojeći kapaciteti nisu dostatni za broj i složenost predmeta koji se rješavaju, što u velikoj mjeri utječe na učinkovitost i kvalitetu zastupanja. U tom smislu, kako bi se osigurala primjerenija raspodjela predmeta i omogućio individualiziran pristup svakom slučaju, nužno je povećati broj zaposlenih posebnih skrbnika. Uz pravnike, nužno je u rad Centra za posebno skrbništvo uključiti i veći broj stručnjaka iz drugih područja – psihologe, socijalne radnike, pedagoge i druge stručnjake – jer je interdisciplinarni pristup nužan za razumijevanje emocionalnih, razvojnih i socijalnih potreba djece.

Nadalje, zbog izrazito različitih pravnih i životnih situacija u kojima se posebni skrbnici angažiraju, nužno je uvesti specijalizaciju posebnih skrbnika prema vrsti predmeta. Nije realno očekivati da jedna osoba može uspješno zastupati djecu u vrlo različitim predmetima iz područja obiteljskog prava, te pored toga u kaznenim predmetima, prekršajnim predmetima zaštite od nasilja u obitelji, a istodobno zastupati odrasle osobe u odnosu na koje je pokrenut postupak lišenja poslovne sposobnosti, te štíćenike kada to propisuje obiteljsko zakonodavstvo. Nema sumnje kako je specijalizacija nužna za dublje poznavanje specifičnih pravnih i psihosocijalnih aspekata pojedinih slučajeva, čime bi se povećala kvaliteta zastupanja. U skladu s tim, sustavno i redovito stručno usavršavanje potrebno je kako bi posebni skrbnici ostali u tijeku s promjenama u zakonodavstvu, standardima dobre prakse i novim znanstvenim spoznajama. Uz pravnu edukaciju, osobito je važno stručno usavršavanje u području komunikacije s djecom, prepoznavanja traume, procjene rizika i etike zastupanja. Pritom treba posebno naglasiti da edukacija mora biti institucionalno podržana i vremenski omogućena unutar redovitog radnog opterećenja.

Kako bi se osigurala ujednačena i kvalitetna praksa, nužno je izraditi specifične smjernice i protokole za postupanje posebnih skrbnika u različitim vrstama predmeta, poput postupaka razvoda, posvojenja bez pristanka roditelja, zaštite imovinskih interesa djeteta, zaštite od obiteljskog nasilja i drugih složenih situacija u kojima posebni skrbnici zastupaju djecu. Takvi bi normativno i stručno utemeljeni instrumenti trebali jasno razraditi minimalne standarde postupanja te preporučene radnje u pojedinim fazama postupka koje će biti diferencirane prema specifičnostima pojedinih vrsta postupaka. Njihova izrada i implementacija uvelike bi olakšala rad posebnim skrbnicima, pridonijele bi većoj pravnoj sigurnosti te smanjile prostor za subjektivne razlike u postupanju koje dovode do neujednačene prakse.

Na kraju, za učinkovito obavljanje složenih zadaća koje funkcija posebnog skrbnika uključuje, potrebno je osigurati sveobuhvatnu institucionalnu podršku i adekvatne radne uvjete: od tehničke opremljenosti i administrativne podrške do pristupa stručnim konzultacijama, kao i jasno definiranih radnih procesa. Povećanje

institucionalne podrške važno je ne samo za stvaranje bolje organizacije rada nego i očuvanja profesionalnog integriteta te, može se sasvim slobodno reći, i mentalnog zdravlja posebnih skrbnika.

Iako, naravno, prostora za zakonodavne napretke uvijek ima, u ovome je trenutku puno veći problem provedba relevantnih propisa nego njihov sadržaj. Prema tome, valja se nadati da će nadležna tijela vlasti prepoznati važnost jačanja instituta posebnog skrbništva i da će u budućnosti taj iznimno vrijedni institut osnaživati svoje kapacitete, na korist onih zbog kojih je i (p)ostao dijelom našeg obiteljskopravnog sustava.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Aras Kramar, Slađana. „Dijete i obiteljski spor: o načinu ostvarivanja temeljnih procesnih prava“. *Dijete i obitelj u suvremenom društvu* 2, br. 2 (2025): 491-514. <https://doi.org/10.25234/dosd/36809>
2. Aras Kramar, Slađana. *Komentar Obiteljskog zakona – II. knjiga*. Zagreb: Organizator, 2022.
3. Aras Kramar, Slađana. „Obiteljsko sudovanje: o specijalizaciji i nadležnosti“. U: *Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, ur. Dinka Šago, 183-209. Split: Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, 2022.
4. Aras Kramar, Slađana i Boris Ljubić. „O djelovanju Centra za posebno skrbništvo: rezultati, dvojbe i perspektiva – I. dio“. *Hrvatska pravna revija* 17, br. 6 (2017): 22-33.
5. Aras Kramar, Slađana i Boris Ljubić. „O djelovanju Centra za posebno skrbništvo: rezultati, dvojbe i perspektiva – II. dio“. *Hrvatska pravna revija* 17, br. 7-8 (2017): 16-25.
6. Čulo Margaletić, Anica. „Presuda u predmetu M. i M. protiv Hrvatske“. U: *Presude o roditeljskoj skrbi Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske*, ur. Dubravka Hrabar, 141-158. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2021.
7. Daly, Aoife. *Children, Autonomy and the Courts: Beyond the Right to be Heard*. Leiden, Boston: Brill, 2017.
8. Daly, Aoife. „No Weight for “Due Weight”? A Children’s Autonomy Principle in Best Interest Proceedings“. *International Journal of Children’s Rights* 26, br. 1 (2018): 61-92.
9. Fenton-Glynn, Claire. *Children and the European Court of Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2021.
10. Guštin, Matko. „Zaštita procesnih prava djeteta u upravnim postupcima s posebnim osvrtnom na postupanja u vezi s osobnim stanjima građana“. *Dijete i obitelj u suvremenom društvu* 1, br. 1 (2024): 27-62.
11. Hrabar, Dubravka. „Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava – poseban zastupnik djeteta“. U: *Dijete u pravosudnom postupku – primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava*, ur. Gordana Filipović i Davorka Osmak Franjić, 103-116. Zagreb: Ured pravobranitelja za djecu, 2009.
12. Hrabar, Dubravka. „Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Child Friendly Justice (2010) – Family Law Aspect“. U: *Children and Non-Discrimination, Interdisciplinary Textbook*, ur. Dagmar Kutsar i Hanne Warming, 77-90. Tartu: Children’s Rights Erasmus Academic Network, 2014.
13. Hrabar, Dubravka. „Zaštita djece u kaznenom postupku u promišljanjima o pravosuđu naklonjenom djeci“. *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske* 9, br. 1 (2018): 1-28. <https://doi.org/10.32984/gapzh.9.1.8>

14. Karni-Visel, Yael, Irit Hershkowitz, Michael E. Lamb i Uri Blasbalg. „Nonverbal Emotions While Disclosing Child Abuse: The Role of Interviewer Support“. *Child Maltreatment* 28, br. 1 (2023): 66-75. <https://doi.org/10.1177/1077559521106349>
15. Katz, Carmit, Irit Hershkowitz, Lindsay C. Malloy, Michael E. Lamb, Armita Atabaki, i Sabine Spindler. „Non-Verbal Behavior of Children Who Disclose or Do not Disclose Child Abuse in Investigative Interviews“. *Child Abuse & Neglect* 36, br. 1 (2012): 12-20. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.08.006>
16. Kilkelly, Ursula. „The Best of Both Worlds for Children’s Rights? Interpreting the European Convention on Human Rights in the Light of the UN Convention on the Rights of the Child“. *Human Rights Quarterly* 23, br. 2 (2001): 308-326.
17. Knol Radoja, Katarina. „Pravo na saslušanje i izražavanje mišljenja u posebnim ovršnim postupcima radi predaje djeteta i ostvarivanja osobnih odnosa s djetetom“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 42, br. 1 (2017): 259-290. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.42.1.9>
18. Knol Radoja, Katarina i Dinka Šago. „The Right of Children to be Heard in Croatian Civil Law“. U: *EU and Crossroads – Ways to Preserve Democracy and Rule of Law*, ur. Dunja Duić i Tunjica Petrašević, 491-514. Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2024.
19. Korać Graovac, Aleksandra. „Pravo djeteta da bude saslušano - Opći komentar br. 12 Odbora za prava djeteta“. U: *Dijete u pravosudnom postupku – Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava*, ur. Gordana Filipović i Davorka Osmak Franjić, 117-137. Zagreb: Ured pravobranitelja za djecu, 2009.
20. Lucić, Nataša. „Child’s Special Guardian – International and European Expectations and Croatian Reality“. *Balkan social science review* 17 (2021): 97-117. <https://doi.org/10.46763/BSSR211700971>
21. Lucić, Nataša. „Protection of the Right of the Child to be Heard In Divorce Proceedings – Harmonization of Croatian Law With European Legal Standards“. U: *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series*, ur. Dunja Duić i Tunjica Petrašević, 391-423. Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2017. <https://doi.org/10.25234/eclic/6538>
22. Lundy, Laura, John Tobin i Aisling Parkes. „The Right to Respect for the Views of the Child“. U: *The UN Convention on the Rights of the Child: A Comentary*, ur. John Tobin, 397-434. Oxford: Oxford University Press, 2019.
23. Majstorović, Irena. „The Realisation of the Right of the Child to Express His/Her Views – How “Visible” Are Children in Croatian Family Judicial Proceedings?“ *Ljetopis socijalnog rada* 24, br. 1 (2017): 55-71.
24. Mol, Charlotte. *The Child’s Right to Participate in Family Law Proceedings*. Cambridge, Antwerp, Chicago: Intersentia, 2022.
25. Parkinson, Patrick i Judy Cashmore. *The Voice of a Child in Family Law Disputes*. Oxford: Oxford University Press, 2012.
26. Rešetar, Branka. *Komentar Obiteljskog zakona – I. knjiga*. Zagreb: Organizator, 2022.
27. Rešetar, Branka. „Novi razvod braka u Republici Hrvatskoj pod utjecajem psihologije, sociologije i međunarodnog prava“. U: *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, ur. Branka Rešetar et al., 33-60. Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2017.
28. Rešetar, Branka i Daniel Rupiće. „Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopravnom sustavu“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 37, br. 3 (2016): 1175-1198. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.37.3.5>
29. Rešetar, Branka i Nataša Lucić. „Pravo djeteta na izražavanje mišljenja u pravu i socijalnom radu“. *Dijete i obitelj u suvremenom društvu* 1, br. 1 (2024): 63-92. <https://doi.org/10.25234/dosd/30470>
30. Schrama, Wendy, Marilyn Freeman, Nicola Taylor i Marielle Bruning. *International Handbook on Child Participation in Family Law*. Mortsel, Cambridge: Intersentia, 2021.
31. Šago, Dinka. „Procesna prava djeteta“. U: *Suvremeno obiteljsko pravo i postupak*, ur. Branka Rešetar et al. Osijek: Pravni fakultet Osijek, 2017.

32. Šimović, Ivan. „The Right of the Child to Be Heard in the Croatian Family Law System“. *European Integration Studies* 19, br. 1 (2023): 1-15. <https://doi.org/10.46941/2023.e1.10>
33. Toros, Karmen. „Right-Based Professional Practice: Situating the Academic Discourse“. U: *Professional Practice in Child Protection and Child's Right to Participate*, ur. Asgeir Falch-Eriksen i Karmen Toros, 17-30. London, New York: Routledge, 2023.
34. Vandenhoe, Wouter, Gamze Erdem Türkelli i Sara Lembrechts. *Children's Rights: A Commentary on the Convention on the Rights of the Child and its Protocols*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2019.
35. Wall, Kate i Caron Robinson. „Look Who's Talking: Eliciting the Voice of Children from Birth to Seven“. *European Early Childhood Education Research Journal* 30, br. 1 (2022): 1-7. <https://doi.org/10.1080/1350293x.2022.2026276>

Pravni propisi:

1. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 1/10.
2. (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.
3. Konvencija o pravima djeteta, Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 15/90., Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93., 20/97., 4/98., 13/98.
4. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23., 156/23.
5. Opći komentar Odbora za prava djeteta br. 5 (2003.): Opće mjere provedbe Konvencije o pravima djeteta (čl. 4., 42. i 44. st. 6.), CRC/GC/2003/5, 27. studenoga 2003.
6. Opći komentar Odbora za prava djeteta br. 12 (2009.): Pravo djeteta da bude saslušano, CRC/C/GC/12, 20. srpnja 2009.
7. Pravilnik o edukacijama, stručnim znanjima i vještinama potrebnim za komunikaciju s djetetom i odraslom osobom pravnik s položenim pravosudnim ispitom te dodatnim stručnim znanjima, vještinama i kompetencijama socijalnog radnika, psihologa i socijalnog pedagoga zaposlenog u centru za posebno skrbništvo, Narodne novine, br. 2/21., 131/21., 21/24.
8. Pravilnik o načinu pribavljanja mišljenja djeteta, Narodne novine, br. 123/15.
9. Preporuka CM/Rec(2025)4 Odbora ministara državama članicama o zaštiti prava i najboljih interesa djeteta u postupcima razdvajanja roditelja.
10. Preporuka CM/Rec(2025)5 Odbora ministara državama članicama o zaštiti prava i najboljih interesa djeteta u postupcima skrbi.
11. Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci (usvojeno od strane Odbora ministara 17. studenoga 2010. na 1098. sastanku).
12. Zakon o Centru za posebno skrbništvo, Narodne novine, br. 47/20.

Sudska praksa:

1. ESLJP, C. protiv Hrvatske, zahtjev br. 80117/17, presuda od 8. listopada 2020.
2. ESLJP, KB i drugi protiv Hrvatske, zahtjev br. 36216/13, presuda od 14. ožujka 2017.
3. ESLJP, M. i M. protiv Hrvatske, zahtjev br. 10161/13, presuda od 3. rujna 2015.
4. ESLJP, N.Ts. i drugi protiv Gruzije, zahtjev br. 71776/12, presuda od 2. veljače 2016.
5. ESLJP, Sahin protiv Njemačke, zahtjev br. 30943/96, presuda Velikog vijeća od 8. srpnja 2003.
6. ESLJP, Sommerfeld protiv Njemačke, zahtjev br. 31871/96, presuda Velikog vijeća od 8. srpnja 2003.

Mrežne stranice:

1. Centar za posebno skrbništvo. *Kontakti*. Pristup 5. travnja 2026. <https://www.czps.hr/kontakti/96>

2. Ministarstvo pravosuđa. *e-oglasna ploča sudova*. Pristup 2. ožujka 2026. <https://e-oglasna.pravosudje.hr/>

Ostalo:

1. Council of Europe. *CM(2025)71-addfinal - [1529/6.1b] Steering Committee for the Rights of the Child (CDENF) - b. Explanatory Memorandum to the Recommendation CM/Rec(2025)4 of the Committee of Ministers to Member States on the Protection of the Rights and Best Interests of the Child in Parental Separation Proceedings*. Pristup 12. ožujka 2026. [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680b60ce2%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680b60ce2%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]})
2. *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2022. godinu* (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2023.). Pristup 2. ožujka 2026. <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
3. *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2023. godinu* (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2024.). Pristup 2. ožujka 2026. <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
4. *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2024. godinu* (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2025.). Pristup 2. ožujka 2026. <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>
5. *Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2025. godinu* (Zagreb: Pravobranitelj za djecu, 2026.). Pristup 2. ožujka 2026. <https://dijete.hr/hr/izvjesca/izvjesca-o-radu-pravobranitelja-za-djecu/>

Nataša Lucić*

Summary

ON THE EFFECTIVENESS OF REPRESENTATION BY A SPECIAL GUARDIAN FOR A CHILD: FROM NORMATIVE REQUIREMENTS TO PRACTICAL IMPLEMENTATION

The child's right to effective representation is recognized in numerous international instruments, which emphasize that representation should ensure genuine, rather than merely formal, participation of the child in proceedings affecting them. In line with these standards, a normatively strong framework for the representation of children has been developed in national law through the institution of a special guardianship for the child. However, the question arises as to the extent to which such a legal framework is effectively realized in practice. In this context, the aim of this paper is, on the basis of the relevant national and supranational legal framework, to define the key stages of effective representation of the child through the institution of a special guardianship. In this regard, the fundamental steps and actions that a special guardian should undertake to ensure the realization of the child's right to participation and the protection of their interests are identified. The paper then examines, through an analysis of case law, the extent to which these standards are achieved in judicial proceedings. Finally, the paper identifies key issues in the application of the institution of the special guardianship and proposes measures for improving the system, which should contribute to a shift from the formal fulfilment of prescribed obligations towards a genuinely substantive and more effective protection of the child's procedural rights in family law matters.

Keywords: *child; representation; special guardian; case law.*

* Nataša Lucić, Ph.D., Associate Professor, University of J. J. Strossmayer in Osijek, Faculty of Law Osijek, Croatia; natasa.lucic@pravos.hr. ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9528-3811>.

This paper was funded by the European union NextGenerationEU project "Adapting the Private Law System to Contemporary Society: Between Legal Tradition and the Need for Inclusivity" – PRIJUS, project ID: 581-UNIOS-87.

